

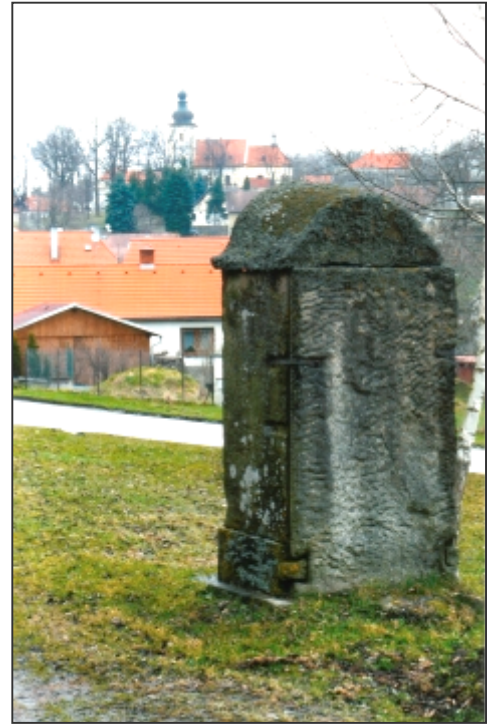
Jan Antonín Mager

Amortů kaple v Chrobolech

Na samém konci Chrobol, při silnici č. 143 vedoucí ke Smědči a dále do Českého Krumlova, stojí pozoruhodná kamenná kaple. Místo, na němž se nachází, bylo rozcestím, kde z této komunikace odbočovala veřejná cesta do Planské.¹ Kaple je 230 cm vysoká a stojí na půdorysu 111 x 92 cm. Nepočítáme-li opracované základové kameny, vnitřní a venkovní dlažbu, pak celé těleso je tvořeno pouhými šesti žulovými částmi, z nichž jistě nejpracněji vznikala klenutá stříška zhotovená z jediného kusu kamene. Na její čelní části je patrný relief tzv. Božího oka, symbolizujícího Nejsvětější Trojici, jíž byla tato kaple zasvěcena. Oba boky objektu jsou zvenčí spojeny se zadní stěnou vždy jen jedním plochým železným úhelníkem. Přední stranu uzavírají zdobeně kovaná mřížová vrátka.

Díky dochovanému archivnímu torzu soupisu křížů, kaplí a soch chrobolské farnosti z 19. století víme, komu vděčíme za tuto památku a můžeme tak i přibližně datovat dobu jejího vzniku.² Kapli nechal zhotovit Kaspar Amort, sedlák z chrobolské usedlosti čp. 34. Stalo se tak někdy po roce 1857, neboť zápisu ve zmíněném soupisu předchází tohoroční poznamenání vikariátní vizitace. Kromě charakteristiky stavby a jejího zasvěcení podává tento archivní materiál již jen informaci, že údržbou této soukromé kaple je povinen její stavebník. Jaké byly náklady na pořízení tohoto objektu se můžeme jen dohadovat. Rozhodně nebyly malé. Takový čin si mohl dovolit jen zámožný člověk, jímž Kaspar Amort také nepochybně byl. Nevíme ale také nic o motivaci, která jej vedla k tomuto kroku. Jistě to byl zbožný člověk, ale finančně nákladný projekt byl s největší pravděpodobností podnícen nějakými rodinnými důvody. Nahlédneme proto do historie této chrobolské rodiny Amortů, neboť může nabídnout odpověď na otázku, co iniciovalo vznik zmiňovaného artefaktu.

Příjmení Amort (ve zdejší němč. dialektu Omort) můžeme v Chrobolech a později i v blízkých místech plynule sledovat od doby ukončení třicetileté války až do současnosti. Vzniklo jako označení původu osoby z kraje lokality, nebo její špičky.³

Nejstarším mně známým předkem Kaspara Amorta, který nechal kapli zhotovit, byl děd jeho praděda, rovněž Kaspar. Ten, nepochybně z důvodu nepřítomnosti chrobolského faráře, nechal 30. července 1665 pokřtít v Prachaticích svého syna Lorenze, jehož mu porodila manželka Marie.⁴ Lorenz Amort se 11. září 1689 oženil v Chrobolech s Dorotheou, sestrou místního faráře Georga Franze Krische, původem ze Zákup.⁵

S touto svojí první manželkou měl mj. také syna Georga, narozeného v Chrobolech a pokřtěného 28. března 1695.⁶ Georg převzal rodičovský selský dvůr a 11. února 1725 uzavřel sňatek s Agnes Schacherl z Planské.⁷ Později pak předal hospodářství svému nejmladšímu synu Thomasovi, který se narodil v Chrobolech 17. prosince 1739.⁸

Po tomto krátkém výčtu agnátních předků Kaspara Amorta se zastavme u jeho děda Thomase. Oženil se ve věku takřka 35 let v Chrobolech dne 8. listopadu 1774. Jeho manželkou se stala tehdy dvacetiletá Maria Anna Tausch (*10. 8. 1754), místní selská dcera.⁹ Z tohoto svazku se narodilo celkem jedenáct dětí. Po prvorozeném Bernardovi (*1775, † 1783) následoval Andreas (*1776, † 1783), pak Marie (*asi 1779),

¹ Ves Planská po vysídlení německých obyvatel zanikla. Nad cestou k ní se dnes v blízkosti kaple klene brána s nápisem „Farma Chroboly“, dopravní značkou zákazu vjezdu a upozorněním, že se jedná o soukromý pozemek.

² Státní okresní archiv v Prachaticích (dále SOkA PT), Archiv římsko-katolického farního úřadu v Chrobolech (dále FÚ Chroboly), Soupis křížů, kaplí a soch na osadě 1838-1905, inv. číslo 11.

³ Josef Beneš: Německá příjmení u Čechů, Ústí nad Labem 1998, s. 229.

⁴ Státní oblastní archiv v Třeboni (dále SOA T), sbírka matrik (dále SM), Fara Prachatic 2 (N 1654-1665 pro celou farnost), s. 258.

⁵ SOA T, SM, Fara Chroboly 2 (NOZ 1666-1749 pro celou farnost), s. 476.

⁶ Tamtéž, s. 52.

⁷ Tamtéž, s. 542.

⁸ SOA T, SM, Fara Chroboly 3 (NZ 1737-1786 pro celou farnost), s. 35.

⁹ SOA T, SM, Fara Chroboly 6 (O 1750-1786 pro celou farnost), s. 53.

Jakob (*1780), Maria Ursula (*1782), Theresia (*1785, † 1785), Anna (*1786, † 1790)¹⁰ Josef (*1789, † 1790), Anna (*1791, † 1796), opět Theresia (*1794, † 1796) a znovu Josef (*1797, † 1800).¹¹ Z toho počtu se pouze tři děti dožily dospělosti. Z osmi zemřelých bylo pouze jediné dítě v kojeneckém věku a dvě v batolecím. Ostatní byly již starší. Takřka všechna jejich úmrtí byla způsobena pravými neštovicemi.

Tři žijící děti - Marie, Jakob a Ursula - pracovaly na rodinné usedlosti, nejmladší Ursula porodila v roce 1805 nemanželskou dceru Marii. Všichni tři sourozenci ale po dobu otcova života zůstávali svobodní. Na statku nazývaném Andriveitl, který od roku 1770 nesl popisné číslo 34, žili začátkem 19. století kromě hospodáře Thomase, jeho manželky, tří dětí a vnučky ještě pacholek a pasák a také podružský manželský pár.¹² Thomas Amort byl již na počátku devadesátých let 18. století chrobolským rychtářem. Dožil se 67 let, zemřel doma 10. dubna 1807 na břišní tyfus.¹³ Pozůstalá manželka Marie jej následovala takřka až po třinácti letech, zemřela 18. února 1820 stížena mrtvicí.¹⁴ Více jak po roce od otcova úmrtí vyřešili sourozenci Amortovi, nepochybně za aktivní účasti matky, dědické záležitosti a tím i vlastní budoucnost. Dne 16. srpna 1808 vstoupili všichni tři v chrobolském farním chrámu Narození Panny Marie do manželského stavu. Že tyto svazky byly sňatky z rozumu, majetkově podmíněné, o tom svědčí skutečnost, že partneři sourozenců Amortových byli také sourozenci, děti sedláka Johanna Gridla ze Skříněřova čp. 9 a Theresie rozené Wagner.

Nejstarší ze sourozenců Amortových - Maria - se provdala za pětatřicetiletého Philippa Gridla, manželem Ursuly se stal čtyřiaadvacetiletý Veit Gridl a Jakob Amort se oženil s dvaadvacetiletou Katharinou Gridl.¹⁵ Na Gridlův skříněřovském statku zůstal Philipp, na chrobolské selské živnosti hospodařil Jakob Amort a Veit Gridl s nastávající manželkou Ursulou byli zajištěni finanční hotovostí, která ji umožnila koupit 24. června 1808, tedy ještě před svatbou, za 2000 zlatých od Karla Bohdanetzkeho prachatický městský dům tehdejšího čísla 55 (dnes čp. 61 na rohu Křišťanovy a Věžní ulice).¹⁶

Z manželství Jakoba a Kathariny Amortových se narodilo celkem devět dětí. Po prvorozené Elisabeth (*1809) přišla na svět Anna (*1811), pak Franz (*1813), Philipp (*1816), Kaspar (*1819), Theresia (*1821, † 1830), Katharina (*1824, † 1829), Mathäus (*1826) a Ignatz (*1830, † 1834).¹⁷ Ze šesti dětí žijících roku 1839¹⁸ pouze Mathäus nezanechal v dostupných pramenech žádnou další stopu. Za života otce Jakoba opustila pak rodný dům jen dcera Anna. Ve věku 33 let se 6. srpna 1844 provdala v Chrobotech za mlynáře z Tiché na novohradském panství Martina Rothbauera, který však byl také chrobolským rodákem. Ve svých takřka 43 letech byl dosud svobodný.¹⁹ Sedlák Jakob Amort zemřel 21. května 1845 v nedožitých 65 letech na mozkovou mrtvici.²⁰ Vdova Katharina pak s dospělými dětmi sama hospodařila ještě řadu let. Když se 7. 11. 1852 oženil syn Philipp s Marií Maschl z Chrobol (narozenu však v Leptáci)²¹ a usadil se na selském statku v Bednářích na vyšebrodském panství, zůstali doma již jen svobodní Franz, Kaspar a Elisabeth.

Matka Katharina předala hospodářství mladšímu ze synů Kasparovi (*2. ledna 1819), jemuž pravděpodobně i vybrala nevěstu. Stala se jí Katharina Kneifl, také rodačka ze Skříněřova. Byli oddáni 22. května 1855 ve Zbytinách.²² Necelé tři měsíce po jejich svatbě zemřela ve věku 46 let nejstarší Kasparova sestra Elisabeth. Příčinou její smrti byla tuberkulóza. Matku Katharinu pohřbil Kaspar Amort o necelé dva roky později. Její chřadnutí bylo zřejmě také podmíněno souchotinami, vydechla naposledy 6. března 1857.²³

S manželkou Katharinou měl Kaspar čtyři děti: Nejstarší byla Anna Maria (*16. 11. 1856), po ní následovala Theresia (*3. 10. 1858), pak Josef (*9. 1. 1861) a nejmladší Alois (*4. 8. 1863),²⁴ který však zemřel již 12 dnů po narození. Jejich matka ale také trpěla tuberkulózou, které podlehl ve věku 36 let. Zemřela 25. srpna 1866.²⁵

¹⁰ Jako pozn. č. 8, s. 294, 296, 305, 310, 317, 319. Zápis křtu Marie Amort tato matrika neobsahuje.

¹¹ SOA T, SM, Fara Chroboly 4 (N 1786-1930 pro celou farnost), fol. 2b, 4a, 6b, 9a.

¹² SOKA PT, FÚ Chroboly, Soupis osadníků 1807, inv. číslo 5.

¹³ SOA T, SM, Fara Chroboly 8 (Z 1786-1843 pro celou farnost), fol. 20.

¹⁴ Tamtéž, fol. 30.

¹⁵ SOA T, SM, Fara Chroboly 7 (O 1786-1881 pro celou farnost), fol. 9, 10.

¹⁶ SOKA PT, Archiv města Prachatic, Kniha trhová na domy, lit. H 1727-1853, fol. 297b-298a. Karl Bohdanetzky byl patrně vzdálený příbuzný Ursuly Amort, jejíž bába z matčiny strany Theresia za svobodna nesla toto příjmení.

¹⁷ Jako pozn. č. 11, fol. 30b-31a, 33b-34a, 37b-38a, 40b-41a, 43b-44a, 46b-47a, 66b-67a, 68b-69a, 76b-77a.

¹⁸ SOKA PT, FÚ Chroboly, Soupis osadníků 1839, inv. číslo 7.

¹⁹ Jako pozn. č. 15, fol. 31.

²⁰ SOA T, SM, Fara Chroboly 9 (Z 1843-1927 pro celou farnost), fol. 2.

²¹ Jako pozn. č. 15, fol. 37.

²² SOA T, SM, Fara Zbytiny 10 (O 1808-1862 pro celou farnost), fol. 103.

²³ Jako pozn. č. 20, fol. 11, 12.

²⁴ SOA T, SM, Fara Chroboly 5 (N 1831-1881 pro celou farnost), fol. 67, 73, 79, 86.

²⁵ Jako pozn. č. 20, fol. 21.

Domnívám se, že právě její smrt byla pro Kaspara Amorta podnětem ke zbudování kaple. Vede mne k tomu i skutečnost, že s dalším sňatkem Kaspar Amort nespěchal, byť selská živnost jistě potřebovala i hospodyni. Oženil se až po dvou a půl letech vdovství dne 24. listopadu 1868 v Chrobolech. Za manželku pojal Josefu Jenne, dceru místního chalupníka a pekařského mistra.²⁶ Měl s ní jediné dítě, dceru Josefu, která se narodila 27. ledna 1870.²⁷ Kaspar přežil svou nejstarší dceru Annu Marii, která zemřela 3. září 1879 ve věku 22 let rovněž na tuberkulózu. Jeho život se uzavřel 30. června 1882, kdy jej náhle skolila mozková mrtvice.²⁸

S Kasparem Amortem žil na statku také jeho starší bratr Franz.²⁹ S Marií Marko z Klenovic, děvečkou v Chrobolech, měl nemanželského syna Franze, který se narodil 23. srpna 1854 v Chrobolském čp. 54.³⁰ S matkou svého dítěte se však neoženil, ta zemřela svobodná, když chlapci byl pouhý rok a půl. O sirotka se potom pravděpodobně starali rodiče jeho matky v Klenovicích. Franz Amort se 30. srpna 1859 oženil v Chrobolech s Theresií Bubl z Planské.³¹ Měli spolu pět dětí, samé chlapce. Nejstarší byl Josef (*1860, † 1860), po něm následoval Bartholomaeus (*1862, † 1862), Johann Chrysostomus (*1865, † 1865), Johann (*1866, † 1866) a nakonec Mathias (*1868, † 1868).³² Všichni zemřeli ve věku pouhých několika dnů.

Nemaje z manželství žádné žijící dítě, rozhodl se Franz Amort svého nemanželského potomka legitimovat, což se mu podařilo v roce 1871, když chlapci bylo již 17 let. Šest roků nato, 4. září 1877 zemřel³³ a legitimovaný Franz Amort počátkem osmdesátých let 19. století emigroval do Ameriky.

Po smrti Kaspara Amorta († 30. 6. 1882) spravoval živnost jeho syn Josef (*9. 1. 1861). V posledním roce předminulého století kromě něj bydlila na statku ještě jeho svobodná sestra Theresia, macecha Josefa (rozená Jenne) a její vnučka Theresia Amort. To již byl soumrak nad rodem z chrobolského popisného čísla 34. Svobodný hospodář Josef Amort zemřel na hnisavý zánět plic 17. února 1905 cestou k lékaři ve Vimperku, jeho sestra Theresia skonala doma 10. září 1914 na vmetek do plicnice při zánětu žil.³⁴ V roce 1921 nikdo z Amortů na rodinném statku nežil. Na usedlosti tehdy již hospodařil Franz Lederhofer.³⁵

Kamenná Amortův kaple je tedy upomínkou na chrobolský selský rod, žijící na jednom statku čtvrt tisíciletí. Pokud ji při svých cestách krajinou mímám, vybavují se mi některé z životních osudů členů rodu jejího stavebníka. A o tyto poznatky jsem se chtěl se čtenáři podělit.

Redakční poznámka:

Autor nás potěšil sdělením, že během dalšího pátrání v prachatických archivních pramenech v květnu a červnu 2010 se mu podařilo objevit zápis o tvůrci kamenné kaple, datu zhotovení a pořizovacích nákladech. Přislíbil, že materiál připraví pro příští vydání Rodopisné revue.

Foto autor, květen 2010.

²⁶ Jako pozn. č. 15, fol. 68.

²⁷ Jako pozn. č. 24, fol. 101.

²⁸ Jako pozn. č. 20, fol. 36, 39.

²⁹ Je uváděn jako „Bleiber“. Neznám český ekvivalent tohoto německého výrazu. Byl jím hospodářův sourozenec nebo jeho manžel s doživotním právem bydlení na usedlosti.

³⁰ Jako pozn. č. 24, fol. 60.

³¹ Jako pozn. č. 15, fol. 40.

³² Jako pozn. č. 24, fol. 77, 83, 90, 93, 97.

³³ Jako pozn. č. 20, fol. 34.

³⁴ Tamtéž, fol. 73, 83.

³⁵ SOKA PT, Okresní úřad Prachatice I (1850-1938), Sčítání lidu 1921, Soudní okres Prachatice, obec Chroboly, inv. číslo 2868, fasc. č. 202, sčítací operát pro dům čp. 34 v Chrobolech.